

Datum
2017-04-03

Dnr
2809-2015
Ert Dnr
M 2200-15

Mottagare
Växjö tingsrätt
Mark- och miljödomstolen
Box 81
351 03 Växjö

Handläggare
Niklas Egriell
Avdelningen för havs- och vattenförvaltning
n.klas.egriell@havochvatten.se

Direkt
010-698 60 86

Ansökan om tillstånd till byggnation av vattenkraftverket Bergqvara 2 i Helige å, Växjö kommun

Havs- och vattenmyndigheten har givits tillfälle att yttra sig över aktbilaga 67.
Myndigheten lämnar här följande yttrande.

Havs- och vattenmyndighetens inställning

Yrkanden

Vad som framförs i aktbilagan föranleder ingen ändrad inställning från myndighetens sida.

Kommentarer

Havs- och vattenmyndigheten finner inte skäl att bemöta alla konsultens påståenden om hur myndigheten agerar i olika situationer. Myndigheten vill dock kommentera vissa sakmässiga bedömningar som gjorts i målet.

Havs- och vattenmyndigheten har en särskild prioriteringsordning som medför att myndigheten endast agerar som part i ett fåtal mål gällande vattenkraftverk per år. Det är mål som berör särskilt höga naturvärden och är av viss principiell betydelse. Såsom tidigare framförts berörs, i aktuellt mål, ett område med utbyggnadsförbud enligt 4 kap 6 § miljöbalken. I området finns den hotade tjockskaliga målarmusslan och en nedströmslekande genetiskt särskilt värdefull öringstam, ”Helige å-öringen”.

Utbyggnaden kan, med stöd av 4 kap 6 § miljöbalken, bara tillåtas om den medför en endast obetydlig miljöpåverkan. Det bör därför vara ställt utom tvivel att fiskpassagerna blir väl fungerande i både upp- och nedströms riktning och att en full ekologisk funktionalitet erhålls i naturfåran. När det gäller tillräckliga flöden för nedströmsvandring så är detta särskilt viktigt, eftersom det är storvuxen nedströmsvandrande öring som ska kunna passera kraftverken utan skada eller nämnvärd fördröjning.

Utgångspunkten för myndigheten är att söka stöd i de senaste vetenskapliga rönen gällande bästa möjliga teknik för vattenkraften. Havs-

och vattenmyndigheten tar också hänsyn till lokala förutsättningar när eventuella förslag till villkor yrkas.

Det är just därför som tappningsvillkor från de betydligt mindre vattendragen Hjoån och Bräkneån (utbyggnadsvattenföringen i Tararp var 2 m³/s) som sökanden refererar till, inte direkt kan överföras till den större Helige å. Flödet i uppströmspassagerna ska vara tillräckliga för att både anlocka uppströmsvandrande fisk i tillräcklig mån och fungera som vandringsflöde med tillräckligt vattendjup för de förekommande storvuxna fiskarna. I Havs- och vattenmyndighetens rapport "Anordningar för upp- och nedströmspassage av fisk vid vattenanläggningar" (rapport nr 2013:14) framhåller forskarna på sidan 57, att storvuxen laxfisk kan kräva 500-550 l/s, men att detta endast är vandringsflödet. Om långa fiskar, såsom stor gös, ska passera får man räkna med vandringsflöden på upp emot 600 l/s. Högre lutning på passagen än det normalt förekommande (2 %) kan kräva mer vatten då detta gör passagen grundare. Sedan tillkommer anlockningsflöden för att få fisken att hitta upp i passagerna.

Precis såsom framförs i Jönköpings fiskeribiologi:s utlåtande 2016-09-15, så nyttjade inte den större öringen och laxen (kelten) de flyktöppningar för nedströmsvandring, med ett flöde på upp emot 0,2 m³/s, som testades av forskare i Finsjö övre vattenkraftverk (även portagen uppgift enligt GDPR muntligen 2016). Däremot så finns det klarlagt, vid den vetenskapliga uppföljningen vid Hertings vattenkraftverk, att den flyktöppningen med ett flöde på 0,6 m³/s också fungerade för vuxen fisk (se bilaga 1-2). Även om förutsättningarna var något annorlunda vid Herting så bör det i målet säkerställas att tillräckligt med vatten villkoras för nedströmspassagerna. Därav Havs- och vattenmyndighetens villkorsförslag i andrahandsyrkandet. Förhoppningsvis så finns tekniska förutsättningar att låta vattnet till nedströmspassagerna komma naturfåran och/eller uppströmspassagerna till godo. Det flödet kan då räknas in i det villkorade flödet för full ekologisk funktionalitet i naturfåran. Det kan också förbättra anlockningen vid uppströmspassagernas utlopp.

Havs- och vattenmyndigheten har förståelse för sökandens invändning gällande ett betagaller som täcker båda vattenkraftverken. Förutsättningarna på platsen bedöms, vid närmare granskning, även av Havs- och vattenmyndigheten vara sådana att en sådan lösning riskerar att bli orimligt komplicerad och dyr. Det är sannolikt lämpligare att anordna en alfa- eller betalösning vid respektive kraftverk.

Däremot vänder sig myndigheten mot det som sökanden framhåller, att sediment i utloppet av Helgasjön inte påverkas av dämmena. Vid utlopp av sjöar, där vattenhastigheten ökar, ansamlas ofta olika fraktioner av sediment som beroende på förutsättningarna förflyttas nedströms i olika hastigheter. Däms ån i utloppsområdet upp så hämmas denna sedimenttransport. Det finns inget underlag i målet som visar att sediment från Helgasjön inte naturligt transporteras nedströms eller skulle ha transporterats nedströms om inte dammarna funnits.

När det gäller påståendet att forskningsresultaten från Mike Acreman, som EU:s common implementation group grundar sina bedömningar om flöden på, skulle vara irrelevanta för naturfåror så vill myndigheten framföra följande.

Naturfåror är de ursprungliga vattendragsfåror och många gånger de enda strömsträckorna som finns i utbyggda delar av vattendragen. De ekologiska strukturer och funktioner som är viktiga i vattendragen som helhet är därför också viktiga i naturfåror. Forskningsrönen är därmed även relevanta när tappningar i naturfåror ska bestämmas.

Beslut om detta yttrande har fattats av enhetschefen Ann Lundström, efter föredragning av utredaren Niklas Egriell.

Ann Lundström

Niklas Egriell

Bilagor

1. Slutrapport Hertingprojektet
2. Sammanfattning av åtgärder och resultat vid Hertings vattenkraftverk